

ראה

דארף מען פארשטיין: עס שטייט מפורש אין פסוק: „כי לא ישבתי בבית למיזם העלותי את בני ממצרים ועד היום הזה ואהי מתהלך באוהל ובמשכן“, ד.ה. אז אויך דער משכן שילה ווערט ניט גערעכנט ווי א „בית“ נאר בלויז אלס „אוהל“ (אדער משכן)?

בפשוט קען מען זאגן, אז עס ווענדט זיך לגבי וואס מ'רעדט: לגבי דעם אהל מועד — דעם משכן — ווערט שילה גערעכנט אלס בית; משא"כ לגבי דעם ביהמ"ק שבירושלים איז עס בלויז אן אוהל¹⁵.

אבער פון דעם וואס מ'פארבינדט דאס מיט א דין מסוים — איסור הבמות — איז משמע, אז אויך איז משכן שילה איז פאראן א גדר פון בית, וואס דער-פאר „היא היתה מנוחה“.

ב. וי"ל הביאור בזה:

מ'געפינט אין תורה דעמזעלבן לשון ביי שילה און דעם ביהמ"ק שבירושלים: אויף „המקום אשר יבחר ה'“

א. וועגן דעם חיוב אז מ'זאל ברענגען און מקריב זיין קרבנות בלויז אין ביהמ"ק דוקא, און דעם איסור ההקרבנה מחוץ למקדש — וואס רעדט זיך בפרש-תנוי — ווערן אויסגערעכנט אין משנה: (ועד"ז אין ספרי) די שלבים שבזה: „משהוקם המשכן נאסרו הבמות . . באו לגלגל הותרו הבמות . . באו לשילה נאסרו הבמות ולא ה' שם תקרה אלא בית אבנים . . והיא היתה מנוחה. באו לנוב וגבעון הותרו הבמות . . באו לירושלים נאסרו הבמות ולא ה' להן [עוד] היתר והיא היתה נחלה“.

ווי ס'איז מובן מלשון המשנה, איז דער ענין פון „באו לשילה נאסרו הבמות“ פארבונדן דערמיט וואס דארטן איז געווען א „בית אבנים . . והיא היתה מנוחה“ (משא"כ בגלגל לפני זה וואס דעמולט האט מען אויפגעשטעלט דעם אוהל מועד¹⁶), און ווי דער לשון הרמב"ם, „נקרא שילה בית“.

(1) יב, ד ואילך.

(2) זבחים קיב, ב.

(3) פרשתנו שם, ח.

(4) וראה בגמ' שם (קט, א) „באו לירושלים כו' תיר כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה כו' זו שילה כו'“, ושם (קית, א) „באו לשילה כו' מנהיג כתוב אחד אומר (שא"א, כד) ותביאנהו בית ה' שילה כו' ואכניג“.

(5) זבחים קית, ב. רמב"ם הל' בית הבחירה פ"א היב.

(6) בפיה"מ זבחים פ"ד מ"ז. וראה לשונו בהל' כיהיב"ש שם.

(7) וממשיך שם: וכן כתוב ותביאנהו בית ה' שילה כו'. ואחר שהי' שם בנין אז הוא מנוחה לפי שנתיישבו ולא היתה שם נסיעה וה' צוה שלא

להקריב בבמות לכשתהי' שם מנוחה והוא מה שנאמר כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ומכאן רא"י שבשעה שיגיעו אלי' שיהא אסור עליהן להקריב בבמות. וראה הלשון בתרגום קאפח שם.

(8) ש"כ ז, א.

(9) ראה ת"י ורש"י שם. וראה זח"ב רמא, א.

רמב"ן עה"ת קרח טז, כא.

(10) וראה באורוכה ביאור הרי"פ פערלא לשהמ"צ

רס"ג מ"ע פד"פ.

(11) ואפילו את"ל שהנאמר בשילה ש"היא היתה מנוחה" הוא רק סימן להזמן שאז נאסרו הבמות, הרי מובן, שהסימן שייך לתוכן הענין. וע"ד הסימן שבירושלמי דלקמן הערה 16.

ס'איו געווען אַ מקום קבוע אויף שטט שנה¹⁷. ובמילא איז בזמן שילה געווען דער איסור צו מקריב זיין אין אַן אנדער ארט (מחוץ למשכן שילה).

און דעריבער האָט מען דאָרט אויפֿ־געשטעלט אַ בית של אבנים¹⁷ (און ער ווערט אנגערופן בית)¹⁸, וואָרום דאָס דריקט אויס אַן ענין פון קביעות מקום¹⁹.

ג. על פי זה יש לבאר דעם חילוק אין די לימודים בנוגע צו היתר הבמות „כשנכנסו לארץ“ ווען „באו לגלגל“, און היתר הבמות נאָכדעם וואָס חרב שילה, און „באו לנוב וגבעון“;

ובלשון הרמב"ם²⁰: „לפי שמיום שפסקו המחנות ונכנסו לארץ כו' והוא הזמן שבאו לגלגל ונסתלקה מצות לית זו ונשאר מותר שכל מי שרוצה להקריב בבמה מקריב כמו שהי' קודם המשכן“; דער היתר ההקריבה איז בדרך ממילא,

שטייט אין ספרי²¹, „זו שילה ובית עולמים“. וואָס דאָס געפינט מען ניט בנוגע דעם משכן פריער (און אויך ניט בנוגע דעם „מקדש“²² שבנוב וגבעון²³).

און ס'איז מובן בפשטות דער חילוק שביניהם: ווען דער משכן איז גע־שטאַנען במדבר, כאָטש אויך דעמולט איז „נאסרו הבמות“, מ'האָט געדאָרפט מקריב זיין די קרבנות נאָר אין משכן — איז דאָס אָבער ניט געווען דער „מקום אשר יבחר ה'", וואָרום ער איז דאָך ניט געשטאַנען אויף איין ארט, נאָר געגאַנגען ממסע למסע²⁴. ופשיטא אַז מ'קען דאָס ניט זאָגן בנוגע די י"ד שנים שכבשו וחלקו (ווען דער משכן איז געווען אין גלגל, ווען ס'איז ניט געווען די מציאות פון מחנות²⁵);

משא"כ בשילה, וואָס דאָרטן איז חל די הגדרה פון „המקום אשר יבחר ה'“,

(12) פרשתנו יד, כה (אלא דהכתוב מדבר לא בנוגע למקדש עצמו אלא) בנוגע לירושלים). תבוא כו, ב. וראה פרשי בי"מ פט, א ד"ה נתחייבו. פרשי פסחים צא, א ד"ה מנין.

(13) לשון הרמב"ם ה"ל ביהי"ח שם: ובנו שם מקדש. אבל בדה"א, ג"ח וגמרא שם. (ק"ח, סעי'ב), פיה"מ שם מ"ז (שהקמו בנוב וגבעון) אה"מ שנעשה במדבר. ואכ"מ.

(14) וראה רמב"ן תבוא שם. ביאר הרי"ף פערלא שם. ועוד.

(15) ובלשון הרמב"ם ריש ה"ל ביהי"ח. וה"ל לפי שעה.

ועיי"ש ברמב"ם שמביא ע"ז. שנאמר (פרשתנו יב, ט) כי לא באתם עד עתה וגו'. שהכתוב ממש"ך. אל הנחמה ואל הנחלה ש'קאי על שילה וירושלים (ספרי וגמרא שם קט, א), והיינו שגם בנוגע להמשכן (ביחס לשילה) נאמר כי לא באתם עד עתה ג' (אבל ברשי ע"פ פ"י. „כי לא באתם — כל אותם י"ד שנה“). וראה לקמן בפנים סעיף ג.

(16) ראה פיה"מ להרמב"ם ובחים שם מ"ה (נעתק — חלקו — לקמן ס"ג). אבל בירושלמי מגילה פ"א ה"ב: זה סימן כל זמן שהארוון בפנים הבמות אסורות יצא הבמות מותרות. וראה בארוכה מאירי מגילה ס, ב. ואכ"מ.

(17) ובחים ק"ח, ב. רמב"ם ה"ל ביהי"ח שם. — משא"כ ימי נוב וגבעון (ק"ח) נ"ז שנה (ובחים ורמב"ם שם). ובפרש שני. „במה“ (דה"א סו, לט. כא. כט. דה"ב א, ג. שם, יג), „במה גדולה“ (מ"א, ג, ד. תוספתא ובחים ספ"ג).

(17) אבל להעיר מדעת הרמב"ם (דלעיל הערה 13) שגם בנריג בנו מקדש, דמשמע בני אבנים (ראה לקו"ש חט"ז ע' 304 הערה 47. ושי"ן).

(18) וראה לקו"ש שם ע' 305 ואילך, שגם בנוגע לג' מצוות שנצטוו ישראל בשעת כניסתו לארץ (וסדרן) למנות להם מלך ולהכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה (סנהדרין כ, ב וספרי ע"פ. רמב"ם ריש ה"ל מלכים) קיימו (גם) במשכן שילה (אף דהשלימות בזה היתה — בבית הבחירה בירושלים). שלכן לא הביא הרמב"ם בה"ל מלכים שם הכתוב שבו מפורש בית הבחירה כ"א הכתוב „לשכנו תדרשו“ (פרשתנו יב, ה), שלכמה פ"י נאמר בשילה (ראה לח"מ שם). וראה לקמן הערה 32.

(19) ראה מהרש"א לתוס' שבועות טו, א ד"ה אין העזרה.

(20) פיה"מ ובחים שם. וראה הלשון בתרגום קאפח.

מבטל געווען דעם ענין הבמות²⁷. נאָר דערנאָך איז געקומען אַ לימוד מיוחד „ליתן היתר בין זה לזה“.

ד. עפ"י דאָרף מען אָבער פאַר-שטיין: וויבאַלד אַז אױך בנוגע לשילה שטייט דער לשון „המקום אשר יבחר ה'“, פאַרוואָס ווערט דוקא דער ביהמ"ק שבירושלים אָנגערופן „בית הבחירה“, און נישט דער משכן שבשילה?

מזו מען זאָגט, אַז כאַטש אױך שילה ווערט אָנגערופן „מקום אשר יבחר ה'“, איז אָבער פאַראַן אַ חילוק אין דער בחירה צווישן שילה און ירושלים.

וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדים די חילוקי הלשונות בפרשתנו בנוגע דעם חיוב ההקרבה בבית.

פריער שטייט אין פסוק²⁸, „לא תעשון כן לה' (וואָס דאָס מיינט — כפירוש רש"י: להקטיר לשמים בכל מקום), כי אם אל המקום אשר יבחר ה' אַז לשכנו תדרשו ובאת שמה והבאתם שמה עולו-תיכם גו'“: דערנאָך שטייט²⁹, „ועברתם את הירדן גו' והניח לכם גו' והי' המקום אשר יבחר ה' אַז לשכן שמו שם שמה תביאו את כל אשר אנכי מצוה גו'“. און מען איז מבאר אין ספרי, און רש"י ברענגט עס בפירושו על התורה³⁰, אַז דער ערשטער פסוק איז „אמור לענין שילה“ און דער צווייטער — „אמור לענין ירושלים“³¹.

וויבאַלד ס'איז ניטאָ קיין מחנות און ס'איז פונקט ווי פריער, פאַר הקמת המשכן³².

משא"כ דער היתר ההקרבה בבמה נאָך דעם זמן פון משכן שילה, דאָרף מען דערויף האָבן אַ לימוד מיוחד, ווי מ'לערנט עס אָפּ³³ פון דעם פסוק³⁴, „כי לא באתם עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה — אל המנוחה זו שילה נחלה זו ירושלים, למה חלקו [הכתוב] כדי ליתן היתר בין זה לזה“: מ'דאָרף האָבן אַ היתר מיוחד אויף דעם.

און ווי ס'איז משמע פון דעם לשון „ליתן היתר בין זה לזה“, איז די קס"ד צו אסרו' במות (וואָס דער לימוד איז שולל) איז [נישט ווייל דער משכן איז געווען בנוב וגבעון און עס זיינען געווען מחנות, נאָר] ווייל מ'וואָלט געמיינט אַז „משבאו לשילה“ איז בטל געוואָרן כללות ענין הבמות (און דערויף איז דער פסוק מחדש און גיט אַ „היתר בין זה לזה“³⁵). און אזוי איז אױך מובן פון לשון רש"י בפירושו על הש"ס³⁶: „מנהיג שהי' היתר לבמות אחר קדושת שילה משחרבה“.

ולכאורה: פאַרוואָס זאָל מען זאָגן אַז „משבאו לשילה“ איז אינגאנצן בטל גע-וואָרן ענין הבמות?

נאָר דערפון איז מוכח, אַז אין שילה האָט זיך אויפגעטאָן אַן ענין פון קביעות מקום (וואָס איז פריער נישט געווען) — „המקום אשר יבחר ה'“³⁷, האָט דאָס

(27) ולהעיר מפירוש רבי חיים בתוס' ד"ה מאי קסבר זבחים (ס, ב) דלר"י דקאמר זה וזה שילה אתא לאשמעינן דשילה אין אחרי היתר.

(28) יב, ד ואילך.

(29) שם, י"ד ואילך.

(30) שם, יא.

(31) לשון רש"י שם. בספרי זה בא בהמשך להדרשה על „מבחר נדריכם“ שבהפסוק, ובפרש"י כתבו כד"ה „שמה תביאו“. אבל מובן שגם בספרי הכוונה לעצם המצוה דהבאת קרבנות.

(21) אבל ראה רש"י במשנה שם ד"ה הותרו. פרש"י פרשתנו יב, ח דלמדן היתר הבמות בגלגל מהכתוב (שם) (לא תעשו גו') איש כל הישר בעיניו.

(22) זבחים ק"ט, א.

(23) פרשתנו יב, ט.

(24) וראה הלשון בפיה"מ להרמב"ם שם מ"ז.

(25) זבחים שם.

(26) להעיר מפרש"י קדושין לו, א ד"ה ללמדך.

דעם איסור „להקטיר לשמים בכל מקום“, וואס דערפאר האט געמוזט זיין א מקום מיוחד להקרבה, ד.ה. א בחירה (במקום) מצד א טעם וסיבה;

משא"כ אין ירושלים איז דאס דער ארט וואס דער אויבערשטער האט בוחר געווען (ניט מצד א טעם³³, נאר) אז דאס זאל זיין מקום השראת שכינתו ית' — ובמילא איז דאס אויך דער מקום וואו עס דארף זיין הקרבת הקרבנות („שמה תביאור“)³⁴.

בסגנון אחר: די בחירה אין שילה איז געווען צוליב אידן³⁵, אז זיי זאלן האבן א

זעט מען נאך א חילוק אין די פסוקים: אין דעם ערשטן פסוק איז די (התחלה) הדגשה איפן מענטשן, דעם גברא, „והבאתם שמה עולותיכם גו“, משא"כ אין צווייטן פסוק איז די (התחלה) הדגשה אויף דעם מקום „שמה תביאו את כל אשר אנכי מצוה אתכם גו“.

וי"ל אז דאס איז פארבונדן מיט א חילוק כללי צווישן די פסוקים:

אין די ערשטע פסוקים הויבט אן די תורה מיטן איסור „לא תעשון כן לה' אליקים“ — „להקטיר לשמים בכל מקום“, און ווי א המשך (און תוצאה) פון דעם איסור קומט דער חיוב: „כי אם אל המקום גו“³², דאס מיינט, אז אין דעם ענין הבחירה במקום מיוחד זה איז מודגש אז דערמיט ווערט באוואונט דער איסור פון מקריב זיין קרבנות „בכל מקום“ — נאר בלויז אין איין ארט וואס וועט זיין אויסגעטיילט ע"י בחירתו ית'.

משא"כ אין דעם צווייטן פסוק איז די התחלה מיטן חיוב — „וה' המקום אשר יבחר ה' א בו לשכן שמו שם שמה תביאו גו“, וואס דאס הייסט, אדרבה, אז דער „שמה תביאו“ איז א תוצאה דערפון וואס דאס איז דער „מקום אשר יבחר ה' א בו“.

ה. דערפון איז מובן, אז אין הכי נמי, אויך ביי שילה איז געווען דער ענין הבחירה: אבער אין דעם תוכן הבחירה איז א חילוק עיקרי צווישן שילה און ירושלים:

ביי שילה איז געווען די בחירה אין דעם מקום, נאר בלויז ווי א תוצאה פון

33 להעיר דגם כפשוטו, בזמן (דוד) שלמה בזמן שכנו בית הבחירה ה' מקדש ב(נוב) גבעון (לא ריק משכן כבגלגל). אלא שאז היו הבמות מותרות. ודין כמה גדולה להם (ראה מא ג, ד ובפרשי שם, דה"ב א, ג"ה. מאירי מגילה ט, ב, ובכ"מ). ואכ"מ.

34 החילוק בין שילה וירושלים יש לבאר גם באופן אחר קצת:

בשילה בחירת המקום להקרבה הוא (בעיקר) שלילה דשאר המקומות, שלא יקטירו בכל מקום (לא תעשון כן גו' כי אם אל המקום גו'). [היפך בממשכן — ע"פ פשטות הכתוב בפ' אחרי (יז, ה) בטעם האיסור דשחוט' חוץ ומצות הבאתם במשכן — למען אשר יביאו בני' את זבחייהם אשר הם זובחים על פני השדה והביאום לה' גו']. ראה ראב"ע שם. פיה"מ להרמב"ם זכחים שם מ"ה. וראה רש"י זכחים קיב, ב ד"ה בשעה דמפרש העשה מהכתוב הנ"ל, והביאום לה' גו']:

משא"כ בירושלים (כמו במשכן) בחירת המקום הוא (בעיקר) חיוב ובחירת מקום זה בשביל הקרבה. אבל ממשטות הכתוב בנוגע להמקדש בירושלים, וה' המקום אשר יבחר ה' לשכן שמו שם משמע, דהבחירה היא כדי שיהי' מקום לשכן גו' וכתוצאה מזה, שמה תביאו גו', כבפנים. וראה לקמן הערה 45.

משא"כ בשילה (אף שגם שם ממשך, לשום את שמו שם, הרי כיון שההתחלה היא בנוגע להקרבה — לא תעשון כן כי אם אל המקום גו', משמע דהבחירה היא מצד ההקרבה, כנ"ל בפנים.

35 להעיר משפתי חכמים בפירשי פרשתנו יב, יג.

32 ראה גוי"א בפירשי (שם, ה) דכל הפסוק. כי, אם אל המקום אשר יבחר גו' קאי על שילה. ועד"ו בגוי"א שם, יד. אבל ראה רא"ם ושפ"ח (ועד"ו) בפירשי בפסוקים הנ"ל.

וואס דאס איז אויך מודגש אין די שינויי הלשונות אין די פסוקים הנ"ל:

בנוגע צו שילה זאגט דער פסוק „המקום אשר יבחר ה'א גו' לשון את שמו שם", אבער בשייכות צו ירושלים איז דער לשון הכתוב „אשר יבחר ה'א בִּו לשון שמו שם³⁸ ביי שילה איז די בחירה ניט „בִּו" (אין דעם מקום³⁹) נאָר אין „לשון את שמו³⁹, משא"כ ביי ירושלים, איז דער „יבחר ה'א" — „בִּו³⁹, אין דעם מקום³⁹.

ז. עפ"י איז פאַרשטאַנדיק וואָס דער רמב"ם רופט די הלכות — „הלכות בית הבחירה" —

[כאַטש אַז אין דער התחלה — כותרת פון הלכות בית הבחירה, וואו עס ווערן אויסגערעכנט די מצוות וועלכע זיינען אין די הלכות⁴⁰, זאגט דער רמב"ם אַז די ערשטע מצוה איז „לבנות בית המקדש" (און ניט „בית הבחירה"). ועד"ז אין די הלכות גופא, גלייך אין דער ערשטער הלכה, ברענגט ער דעם פסוקי „ועשו לי מקדש" (און ניט דעם פסוקי וואו עס

מקום מיוחד להקריבה (און ניט — בכל מקום, ווי עס איז געווען פריער, היתר הבמות); משא"כ די בחירה אין ירושלים איז געווען מצד דעם אויבערשטן כביכול, אַז הוא ית' האָט כביכול בוחר געווען אַן אָרט לשכינתו — „זאת מנוחתי עדי עד"³⁶.

ו. מצד דעם אונטערשייד אין דעם אופן הבחירה צווישן שילה וירושלים — איז אויך פאַראַן אַ חילוק בשייכות דעם ענין הנבחר:

וויבאלד אַז די בחירה בשילה איז כדי עס זאל זיין אַן אָרט מיוחד להקריבה, ווערט עס באַוואַנט, עס איז גענוג ווען די בחירה איז אין דעם מקום (הבית) אבער ניט אין דעם בית שנבנה עליו):

משא"כ בירושלים, איז דאָס אַ בחירה מציע (אַז אַ טעם המגביל) אין דעם ענין, איז דאָס כולל סיי דעם מקום (הבית), סיי דעם בית. ואדרא וויבאלד אַז דאָס איז אַ זאך וואָס דער אויבערשטער, די שכינה האָט בוחר געווען למנוחתו „עדי עד", איז מובן, אַז די מנוחה בפועל ווערט דורך דעם בית, דער בית גופא איז אַ „בית הבחירה"³⁷.

(36) תהלים קלב, יד.

(37) ועפ"יז אולי יש לבאר ולתווך מה שבכ"מ מפורש דאין שילה בכלל המקום אשר יבחר ה' — ראה ספרי פרשתנו (יב, יח) לפני ה' זו שילה, במקום אשר יבחר ה' וירושלים [אבל שם יל כיון דכל הראוה בשילה דשם נאכל קקל (מגילה ט, סע"ב. זבחים קיב, ב) אינו המקום אשר יבחר כירושלים שבו נאמר ענין הבחירה בפ"ע (כפרשתנו שם. ושם יד, כג ואילך. וראה זבחים קטז, סע"ב ואילך. שפת אמת שם)]. רד"ק (פ"א ת, יג) — כיון דלא הוי (גם) בהננין איך איז אמיתית ענין הבחירה גם בהמקום (כדלקמן הערה 38). אבל לכאור לא משמע כן מלשון הרד"ק שם „גלגל ושילה ונוב וגבעון . . לא היו הם המקום הנבחר כ"י כי אם זה המקום שהוא הר המורי כ"י. וראה רמב"ן פרשתנו טז, ט. פנים יפות סיפ פנחס.

(38) ראה כלי יקר פרשתנו יב, ד. המפרשים אמרו: (אלא שלדעתו אינו כן).

(39) כי שלמות הבחירה בהמקום הוא כאשר ישנה הבחירה (גם) בהבית (שבמקום זה). ומכיון שבשילה לא היתה בחירה בהבית, מובן שאיז בחירה בשלימותה (גם) דהמקום. וכנ"ל הערה 37.

(39) ואולי יל עוד חילוק: לשון — שייך גם לרגע, ארעי: לשון — משמעותו קביעות.

(40) שגם זה הוא מהרמב"ם — וראה חקדמות לספרו.

(41) תרומה כה, ח.

(42) כהובא בסנהדרין שם וספרי עה"פ. וכמו שכתב הסמ"ג מ"ע קסג וברמז מ"ע שם. וראה כס"מ ריש ה' ביהבית. ג"כ הרמב"ם ריש ה' מלכים. ובארוכה לקו"ש חט"ז ע' 298 ואילך.

ח. ע"פ כל הנ"ל קען מען אויך
מבאר זיין דעם לשון הרמב"ם, "כיון
שנבנה המקדש בירושלים נאסרו כל
המקומות כולן לבנות בהן בית' לה'
כו" — דלכאורה:

וויבאלד אז דער עיקר אויפטוי אינעם
בית עולמים איז דער ענין הבחירה, האט
דער רמב"ם געדארפט זאגן, "כיון
שנבחר בית עולמים? נאכמער: אין
מכילתא" שטייט טאקע אזוי דער לשון
„עד שלא נבחרה ירושלים כו' עד שלא
נבחר בית עולמים כו" — און דער
רמב"ם איז משנה פון לשון המכילתא
און זאגט „כיון שנבנה המקדש?"

וע"פ הנ"ל י"ל, אז ס'זיינען דא צוויי
פרטים אין דער בחירה במקדש
שבירושלים, יעדערער אין זיין זמן:

די בחירה במקום המקדש, שבהר
המורי, וואס דאס איז געווען "מימי
האבות"⁴⁰

[וואס דערפאר איז דאס געווען דער
„מקום שבנה בו אברהם המזבח ועקד

שטייט דער לשון פון „בחירה"⁴¹]; נאך
מער: די ווייטערדיקע הלכות בשייכות
צום ביהמ"ק רופט ער טאקע אן מיטן
נאמען „מקדש" — „כלי המקדש",
„ביאת מקדש"]

דערמיט איז מודגש אז דער עיקר
חידוש אין דעם ביהמ"ק בירושלים „בית
עולמים", איז בחירת הקב"ה.

וואס דאס דריקט זיך אויס אויך אין
דעם וואס (אויך) דער בית איז א „בית
הבחירה"⁴².

(43) וכן לשונו במנין המצות בריש ספר היד מ"ע
כ. סהמ"צ שם (לפנינו. אבל בתרגום העליר וקאפח:
בית עבודה).

(44) ראה לקו"ש ח"ט ע' 143 ואילך. ושי"נ. וראה
שיחת ש"פ מטו"מ תשמ"ב.

(45) לכאורה י"ל שלדעת הרמב"ם פ"י „בית
הבחירה" היינו — בית הנבחר להקדמת הקרבנות
(וראה לעיל הערה 34). ועפ"מש"כ בסהמ"צ מ"ע כ
דהמ"ע היא, לבנות בית הבחירה לעבודה בו יהי'
ההקדמה (ראה בארוכה לקו"ש ח"א ע' 120 ואילך).
וראה רמב"ם הל' יסודות פ"ט ה"ג, וירושלים נבחרת
לכ"ך.

אבל מדויק לשונו בספר היד בריש הל' ביהמ"ק
בגדר המ"ע „לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים
בו כו" משמע, שהבית והמצבה בבנייתו אינו בשביל
ההקדמה כ"א „בית לה" (והיינו להשראת השכינה),
אלא שהבית צ"ל באופן ש.מוכן להיות מקריבים בו
הקרבנות" (וראה לקו"ש ח"ד ע' 1346 הערה 34). וכן
מוכח מלשונו שם ה"ג (ענתק לקמן ס"ח). נאסרו כל
המקומות כולן לבנות בהן בית לה' ומכאן הכתובים
(ה"א כב, א. תהלים קלב, ד). זה הוא בית לה'
האלקים. . . זאת מנוחתי עדי עד". כדלקמן בפנים.

(46) הל' בית הבחירה פ"א ה"ג.

(47) ידועה השק"ט באחרונים, דלבנות בהן בית
כו' ואין שם ביה" משמע דלא נאסרו במות! (ראה
מעשי למלך על אתר). וראה לקו"ש ח"ט ע' 466
הערה 12, דייל הזהמשך ברמב"ם „ולהקריב בהן
קרבן" — „בה" (בהמקומות) ולא „בר" (בהבית) —
מורה שמוסיף ענין שני, איסור הקדמה (במקרא)
בבמות ע"ש.

(48) בא בתחלתה.

(49) ולשון המכילתא „עד שלא נבחרה ירושלים
כו' עד שלא נבחרה בית עולמים כו" היינו הבחירה
בפועל למזבחות ולהשראת השכינה כהמשך
מכילתא „יצאת א"י כו' יצאת ירושלים". וראה
מפרשי המכילתא. וכמה גירסאות בהמכילתא שם
ובפירושה.

(50) וע"ד הבחירה בא"י שהיא היתה, כשברא
העולם כו' בחר בא"י (תנחומא פרשתנו ח) — ראה
לקו"ש ח"ח ע' 402.

(*) שכתבו בלה"ק. משא"כ סהמ"צ שכתבו
בערבית. ובידנו רק העתקות — וצ"ע פ"י החיבה
בערובי בדיוק ואין ללמוד מפ"י החיבה עתה — כי
כידוע דיוק פ"י החיבות בכל לשון. משונה במשך
הזמן. ולהעיר מהכלל אפילו בלה"ק — ל' תורה
לחוד ול' חמשים לחוד.

ועוד שספר היד הוא: (א) פסקי הלכות, (ב) בתראי
לגבי סהמ"צ (יד מלאכי כללי הרמב"ם אות כג).

מיטן חיוב ההבאה של האדם (און דאס בריינגט אָ עס איז דאָ אַ „שמה“), און באַ ירושלים איז די התחלה „שמה (תביאו)“ (ובמילא דאָרף אַהיז זיין דער „תביאו“):

דער חיוב צו מקריב זיין קרבנות בשילה דוקא (בזמן משכן שילה) איז „חיוב גברא“: אזוי ווי אידן זיינען מצווה להקריב קרבנות און דערנאָך איז צוגע-קומען אין דעם חיוב אַז עס זאָל זיין אין אַ מקום מיוחד — האָט דער אוי-בערשטער פאַר זיי אויסגעקליבן (משכן) שילה אַלס דעם מקום ההקרבה⁵⁵. (און בדוקא — עס ווערט חל אויף זיי אַ איסור צו מקריב זיין מחוץ לשילה⁵⁶):

משאכ בירושלים, וואָס דער ענין הבחירה איז מצ״ע און אין אַ חפצא אינעם בית — „בית הבחירה“, איז י״ל אַז די מצות ההקרבה דאָרטן — „להקריב כל הקרבנות בבית הבחירה“⁵⁷ — איז אויך מצד דעם „חפצא“ פון קרבן.

ועפ״ז יומתק דער לשון הרמב״ם אין ספר היד⁵⁸, ביי דער מצות ההקרבה בבית הבחירה, וואו ער הויבט אָן די הלכות ניט מיט דעם חיוב האדם „מצות עשה להקריב כל הקרבנות בבית הבחירה“, נאָר מיט די קרבנות: „כל הקרבנות כולם כ״ו מצות עשה להקריב בבית הבחירה“, וואָס דערפון איז

עלוי יצחק והוא המקום שבנה בו נח כ״ו, ווי דער רמב״ם איז מבאר אין פ״ב⁵¹:

און די בחירה אין דעם בית גופא, וואָס דאָס האָט זיך אויפגעטאָן ווען „נבנה המקדש בירושלים“ (און דעמולט איז אויך נתוסף געוואָרן די שלימות הבחירה אויך פון דעם מקום), וואָס דערפאַר איז דוקא דאָן „נאסרו כל המקומות כולן לבנות בהן בית לה“.

דערמיט איז אויך מבאר פאַרוואָס דער רמב״ם ברענגט אויף דעם ראיות פון די פסוקים⁵² — „ויאמר⁵³ דוד זה הוא בית ה' האלקים וזה מזבח לעולה לישראל“, וואָס דאָס ברענגט אַרויס ווי די בחירה איז (ניט נאָר אין מקום המקדש נאָר אויך) אין דעם בית גופא; „ואומר זאת מנוחתי עדי עד“, וואָס איז דעם צווייטן פסוק איז מוסבר דער טעם אויף דעם וואָס די בחירה איז (אויך) אין בית — היות אַז דער אויבערשטער האָט בוחר געווען דעם אָרט (ניט צוליב אַ טעם ותפקיד מיוחד מקום להקרבה, נאָר) אַלס „זאת מנוחתי עדי עד“ — איז במילא די בחירה אין דעם בית גופא⁵⁴.

ט. עפ״ז איז אויך מובן דער חילוק הנ״ל (ס״ד) וואָס בנוגע צו שילה שטייט „והבאתם (שמה)“, די תורה הויבט אָן

51) ה' ביהב"ח ה"א וה"ב. וראה לקו"ש ח"ט שם.

52) ראה גם לקו"ש ח"ט שם הערה 47. לקו"ש ח"ט שם.

53) דהיא כב, א.

54) ולכן נקרא „בית עולמים“, הבית גופא (אף שהבית עצמו נחרב). ובלשון הרמב"ם (ה' ביהב"ח פ"ז הע"ז). „לפי שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטילה והרי הוא אומר כ״ו אע״פ ששמומ'ו בקדושתו הן עומדים“ — הבית לא רק המקום. וראה לקו"ש ח"א ע' 177 ואילך. חט"ז ס"ע 467 ואילך.

55) ולפי כהנ"ל י"ל שג"ז נלמד מהיתר הקרבה בבמה לאחר שילה (כנ"ל ס"ג) שאין זה מקום מנוחת השכינה בקביעות. כנ"ל בארוכה.

56) וראה לעיל הערה 34.

57) לשון הרמב"ם במנין המצות בריש ספר היד, מ"ע פד. ועד"ז בהכותרת להל' מעשה הקרבנות מצוה כא.

58) ה' מעה"ק רפ"ח.

משמע, אז דער חיוב צו מקריב זיין די קרבנות דוקא דארט אין (ניט נאר א תנאי אין אופן ההקדמה מצד דעם מקריב — גברא, נאר) אויך⁵⁹ מצד די קרבנות, חפצא.

ויש לומר אז דאס איז מצד דעם טעם הנ"ל: וויבאלד אז עס איז דא א בית הבחירה, א מקום השכינה, ברענגט עס אויך א חיוב אויף דער חפצא פון די קרבנות, אז מ'דארף זיי מקריב זיין אין דעם בית.

(משיחות ש"פ מטו"מ וש"פ ראה תש"מ;
ש"פ דברים תשמ"ב)

59) בפיה"מ להרמב"ם שם מ"ט הביא הכתוב (יא) שמה תביאו גוי' שבפסוק, והי' המקום אשר יבחר היא בו גוי'. אבל גם בהפסוק (יד) שהביא בהל' מעה"ק שם, ובסהמ"צ ומנין המצות שם, נאמר "שם

תעלה עולותיך ושם תעשה, ולא כבשילה, והבאתם שמה גוי' (כנ"ל).

ראה ב

אז וויבאלד דער אויבערשטער האָט אויסגעלייזט די אידן פון מצרים און האָט זיי דערביי געגעבן אַ (צווייטע־דיקע) „הענקה“ („ביזת מצרים“ און „ביזת הים“) — „על כן אנכי מצוך את הדבר הזה“ — די מצוה פון הענקה צו אַן עיץ און אמה עברי.

לפי זה איז שווער: עיקר חסר אין פסוק? — וועגן דעם עיקר, דער הענקה ביי יצימ ווערט דאָ אינגאנצן ניט דערמאָנט?

ב. וועט מען דאָס פאַרשטיין בהקדם הביאור אין דברי הספרי הגל בפרטי ההלכה. ובהקדמה:

וויבאלד מען לערנט אָפּ דערפון (פון אופן יצימ) דעם דין הענקה ובפרטי אָפּ אתה הענק לו ושנה לו וכו' איז מובן, אַז ביזת מצרים וביזת הים זיינען ענין „הענקה“ ממש, און ניט סתם אַ נתינה לעבד ביציאתו מעבדות —

איז תמוה¹⁰:

א) דין הענקה איז דוקא מיט זאָכן וואָס זיינען, בכלל ברכה (נאָר זאָכן וואָס קענען זיך מערן וכי"ב), אָבער ניט מיט כספים וכי"ב — און ביזת מצרים

א. אויף מצות הענקה (לעבד עברי ולאמה עברי) זאָגט דער פסוק: דעם טעם: „וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויפדך ה' אלקיך, על כן אנכי מצוך את הדבר הזה היום“.

שטייט אויף דעם אין ספרי: „וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים“ — הענקתי לך ושנית לך, אָפּ אתה הענק לו ושנה לו: מה במצרים נתתי לך ברוחב יד אָפּ אתה תתן לו ברוחב יד. וכן הוא אומר: אם תשכנו בן שפתיים כנפי יונה נחפה בכסף זו ביזת מצרים, ואברותי בירקק חרוץ זו ביזת הים: תורי זה נעשה לך זו ביזת הים, עס נקודות הכסף זו ביזת מצרים¹¹.

ד.ה. דער פסוק „וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויפדך ה'“ מיינט צו זאָגן,

- (1) פרשתנו טו, טז.
- (2) כ"ה בדפוס ראשון. ויש כמה שינוי נוסחאות בדפוסים אחרים. ואכ"מ.
- (3) וצ"ע למה הובאו מהפסוק תיבות אלו דוק (ועד"ז בפרש"י), ולא העיקר — ויפדך גי'.
- (4) ראה פירוש רש"י על הפסוק.
- (5) תהלים סח, יד.
- (6) שה"ש א, יא. ולהעיר שמב פסוקים אלה מביאים רא"י (מכילתא בא יב, לו. ועוד) שביזת הים גדולה מביזת מצרים.
- (7) בפירוש דברי הספרי — ראה ספרי דבי רב כאן. מניח (מצוה תפב — והביא רק מרש"י). שו"ת צפע"צ דווינסק ח"ב ס"א (הובא בצפע"צ עה"ת כאן). צפע"צ עה"ת שמות ג, כב. וראה גם צפע"צ עה"ת וארא ו, יג. צפע"צ לסנהדרין זא, א. פנים יפות ותורת כאן. ולהעיר שלא הובאו דברי הספרי בפוסקים. וראה לקמן בפנים.
- (8) ראה גם רשב"ם וספורנו כאן.

- (9) ראה גם אלשיך כאן (קושיא ו). וראה הכתב והקבלה כאן.
- (10) ראה פרשת דרכים דרך מצרים דרוש ה. תולדות אדם ומלביים לספרי כאן. צפע"צ שם.
- (11) קדושין ח, א. ספרי פרשתנו טו, יד.
- (12) ואף שהיא מחלוקת התנאים (קדושין וספרי שם. וראה צפע"צ שם, דמשמע שדעתו שדרשה זו בספרי היא למד שיש הסנפה מכספים). הרי נתנו